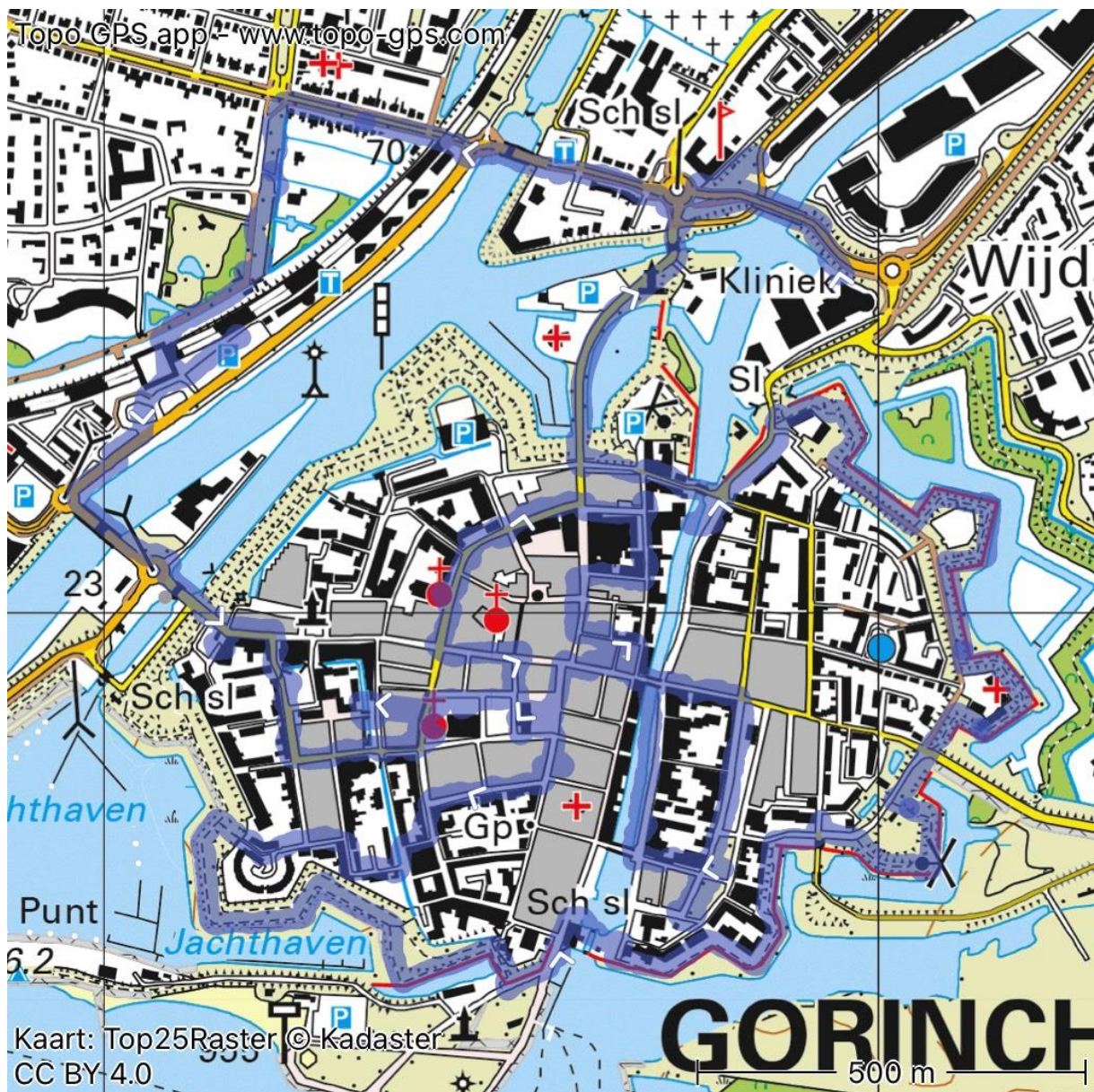

Koloniale wandeling Gorinchem: Verhalen van verre

Startpunt: Trein- en busstation Gorinchem

Eindpunt: Trein- en busstation Gorinchem

Parkeren: P&R Station Gorinchem

Horeca: diverse in de stad

Musea: Hendrick Hamel Museum (wo-zo: 13-17); Gorcums Museum (ma-zo).

Lengte van de wandeling: 10 of 12 km

GPX-bestand: Topo GPS koloniale wandeling Gorinchem

Gorinchem is de stad van Hendrick Hamel. Deze Gorinchemer zette ruim 350 jaar geleden Korea op kaart in Europa. Maar deze wandeling maakt duidelijk dat er heel veel meer koloniaal verleden te vinden is in Gorinchem. Vaak zijn die koloniale sporen exact te lokaliseren. Soms kunnen we alleen de straat traceren waar iemand met een koloniaal verleden woonde. Of we weten de precieze locatie wel, maar de huizen en gebouwen met een koloniaal randje die daar ooit stonden zijn gesneuveld bij de voortdurende renovatie van de Gorinchemse binnenstad. Maar wat de tijd in ieder geval heeft overleefd, zijn de verhalen van verre, verhalen van toen en daar.

1. Met je rug naar de ingang van het station, rechtsaf, Stationsweg. Loop door tot de rotonde en daar linksaf, de Lange Brug over. Bij de volgende rotonde rechtdoor, de Korte Brug over. Je loopt de oude vestingstad in via de Westwagenstraat.
2. Na het passeren van de vestingwal, rechtsaf de doodlopende Wolpherenwal in. Aan de Wolpherenwal nr. 16 bouwde C. Smits in 1908 een flinke **sigarenfabriek**. Het was een bedrijfstak die onlosmakelijk verbonden was met de tabaksplantages in de kolonie Nederlands-Indië. Sinds 1982 zijn er woningen gevestigd in het pand. Maar de benedendeur en de zijgevel verraden nog de industriële achtergrond.
3. Loop weer terug naar de Westwagenstraat en sla daar rechtsaf. Vervolgens de eerste straat rechts: Pompstraat. Aan de Pompstraat (vroeger Fonteinstraat geheten) kocht notaris Willem Mekern in 1784-1785 een groot huis. Waar precies weten we helaas niet. Pas na 1800 werden huisnummers in Nederland verplicht. Willem was de grootvader van **zes kleinkinderen** uit het gezin van zijn zoon Philippus. Zij zouden alle zes naar Nederlands-Indië vertrekken.
4. Loop de Pompstraat uit en sla op de viersprong linksaf, Torenstraat. De Torenstraat gaat over in de Hoge Torenstraat. Op nr. 10 bevindt zich de voormalige ambtswoning van de burgemeester. Dit was van 1915 tot 1927 het domicilie van burgemeester **Egbertus Gerrit Gaarlandt**, eerder officier in het koloniale leger.
5. Aan het eind van de Hoge Torenstraat linksaf: Krijtstraat. Tegenover de toren van de Grote Kerk ligt de V&D traverse. Op deze plaats stond tot ver in de 19^e eeuw de Latijnse school. Directeur van deze school was van 1746 tot 1763 Louis François Kraijenhoff, de vader van **Cornelis Dionysius Krayenhoff**, die voor de VOC op Ceylon werkte.
6. Na de kerk, aan het eind van de Krijtstraat rechtsaf, Achter de Kerk. Daar waar de Markt begint linksaf, Tinnegietersteeg. In deze steeg (waar precies is onbekend) woonde en werkte de zilversmid Gijsbertus Metman en groeide zijn zoon, **Otto Warnardus Verhagen Metman**, op.

7. Loop de Tinnegiertersteeg helemaal uit en aan het eind linksaf: Gasthuisstraat. Precies op de hoek op Gasthuisstraat 25 vind je het mooiste huis van Gorinchem genaamd: Dit is in Bethlehem. Hierin is nu een prachtige boekhandel gevestigd. Sla de tweede straat rechtsaf, de Haarstraat. In de Haarstraat dicht bij het vroegere gasthuis de Lindeborg (Haarstraat 39) kocht **Paulus van der Veen** in 1720 een groot huis.
8. Loop de Haarstraat helemaal uit. Op de T-splitsing rechtdoor: Rosmolensteeg. Deze komt uit op de Kortendijk. Op Kortendijk nr. 67 stond ooit het geboortehuis van **Hendrick Hamel**. Op die plaats is nu een museum aan hem gewijd. (Als het museum nog niet geopend is geen nood: we komen er later nogmaals bijna langs).
9. Met je rug naar de ingang van het museum en rechtsaf en de eerste straat rechts: Broerensteeg. In een huis in deze steeg woonde in de jaren 1640, **Johannis Nachenius**, glazenier, later ziekentrooster bij de VOC.
10. Loop de Broerensteeg uit en op de T-splitsing linksaf: Arkelstraat. De tweede straat links: Eendvogelsteeg. Op Eendvogelsteeg 6a-g was de **tabaksfabriek en koffiebranderij** gevestigd van **H. A. Ravenswaaij**.
11. Loop de Eendvogelsteeg helemaal uit tot je weer uitkomt op de Kortendijk. Hier rechtsaf en de eerste brug links: Visbrug. Deze komt uit op de Appeldijk. Rechtdoor begint de Burgstraat. Op de hoek van Appeldijk en de Burgstraat staat nu een appartementencomplex. Hier stond in de 18^e eeuw het huis Sint Christoffel. Hier hield notaris Maarten Mekern kantoor, de vader van **Martinus en Pieter Mekern**. Zij werkten voor de VOC op Sri Lanka.
12. Loop rechtdoor de Burgstraat in. Eerste straat rechts, Vismarkt die overgaat in de Kalkhaven. Aan de Kalkhaven werd **Johannes Leonardus Nierstrasz** geboren, marineofficier en 'koloniale specialiteit' in de Tweede Kamer.
13. Bijna aan het eind van de Kalkhaven op de viersprong rechts: Robberstraat en aan het eind weer rechts: Appeldijk. Op Appeldijk nr. 67 woonde de grootvader van **Dirck Jansz de Knibber**, die dertig jaar als zeeman bij de VOC werkte.
14. Loop de Appeldijk verder af tot je weer bij de Visbrug komt. Linksaf over de Visbrug en rechtdoor: Hoogstraat. Op Hoogstraat 9, het winkelpand met de gietijzeren kolommen, had de fabrikant **H.A. Ravenswaaij** zijn winkel in koloniale waren: koffie, thee en tabakswaren. Aan de achterzijde kwam de winkel uit op zijn tabaksfabriek en koffiebranderij in de Eendvogelsteeg, waar we net langs liepen. Op Hoogstraat 11, stond vroeger het huis de Gulden Cop, het huis van de familie Colf. **Nicolaas Colf** eindigde als perkenier op Banda. Iets verder aan de Hoogstraat

op nr 16 (de etages boven de winkel geven nog een idee van een herenhuis) woonde vanaf 1869 de gepensioneerde marine-officier **Adrianus Johannes Kroef**.

15. Hierna de derde straat linksaf, Kelenstraat, die uitkomt op de Grote Markt. Hier stond in de 17^e eeuw het huis de Coninck van Spaengien, waar de geweermaker Cornelis Jansz. woonde. Hij was mogelijk de broer van Maritgen Jansz. Waar **Maritgen Jansz** zelf woonde is onbekend, maar haar verhaal is te bijzonder om niet te vertellen.
16. Loop rechtdoor over de Grote Markt (bezoek eventueel het Gorcums Museum). Je loopt zo rechtdoor de Molenstraat in. In Molenstraat 15 was het weeshuis Matthijs Marijke gevestigd. De latere VOC-resident **Pieter Koutenberg** werd hier als 12-jarige opgenomen.
17. Iets verder in de Molenstraat rechtsaf: Zusterstraat. Hier groeide de latere predikant op Ambon en Banda, **Josias Spiljardus**, op.
18. De Zusterstraat helemaal uitlopen. Op de T-splitsing linksaf Boerenstraat. Eerste straat rechtsaf Schutterspad. Aan het eind linksaf en waar een gracht begint rechtsaf: Kriekenstraatje. Na de bocht de eerste straat links: Westerstraat. Deze gaat over in het Wilhelminaplein. Hier rechtdoor over een woonerf en de twee trappen op naar de vestingwal. Linksaf het voetpad over de wal. Je hebt hier een mooi uitzicht op de Vluchthaven die uitkomt op de Boven-Merwede. Hier begint onze wandeling over de Gorinchemse vestingwallen.
19. We lopen naar wandelknooppunt 30, bij de Waterpoort. Hier zijn in 2015 twee beelden van Koreaanse wachters geplaatst, die herinneren aan **Hendrick Hamel** en de band tussen Gorinchem en Korea.
20. Bij de Waterpoort rechtdoor (Eind), de stad weer in. 25 meter na de Waterpoort rechtsaf, het ijzeren wandelpad door de sluis bij de Lingehaven. Aan de overkant, rechtsaf, Altenawal. Daar de trap op en linksaf over de vestingwal. Aan het eind van de Altenawal rechtsaf. Je komt uit bij de Dalempoort, tevens wandelknooppunt 39. Hier kun je de wandeling eventueel uitbreiden met een verkenning van de buitenwerken. Je komt ook dan uit bij wandelknooppunt 32. Wij blijven binnen de vestinggracht en lopen van bastion naar bastion over de vestingwal direct naar wandelknooppunt 32. We lopen eerst langs Korenmolen De Hoop, kruisen de Dalemsedijk, en verdedigingswal "Dalemwal". Het pad over de vestingwal komt uit op de Spijksedijk. Loop door naar wandelknooppunt 32.

(Uitbreiding: Bij de Dalempoort/wandelknooppunt 39 kun je de wandeling met 2 km verlengen door de buitenwerken van de vesting te verkennen. Ga dan door de Dalempoort naar wandelknooppunt 37 en vandaar naar wandelknooppunt 32).

21. Hier linksaf en met de bocht mee naar rechts. Je komt uit bij de Korenbrug, waar een beeldje van **Hendrick Hamel** is te vinden, die wijst naar zijn museum. Loop de Havendijk iets verder op tot nr. 88. Hier woonde in 1895 de militaire arts van het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (KNIL) **Frederik Johannes Mulder**. Loop terug en steek de Korenbrug over en rechtdoor de Korenbrugstraat. Wie het **Hendrik Hamelmuseum** nog wil bezoeken neemt de eerste straat linksaf Kortendijk. Na een eventueel bezoek terug lopen naar de Korenbrugstraat.
22. We lopen verder de Korenbrugstraat door die overgaat in de Walstraat. Op het grote kruispunt rechtsaf, de coupure door de vestingwal, Paardenwater (richting wandelknooppunt 47). Waar links het water begint, ligt een bastion met daarachter Parkeergarage Kweeklust. Dit is het vroegere terrein van de **OGEM**. Het Paardenwater brengt je met een brug over de Linge.
23. De eerste dijk rechts is de Arkelsedijk. Net voorbij de nieuwe Lingebrug waar nu de brandweerkazerne staat, begon in 1881 de machine-, later staalconstructiefabriek **De Vries Robbé**. Dit bedrijf groeide voor de Tweede wereldoorlog uit tot Gorinchems grootste werkgever, onder andere omdat de Nederlands-Indische markt werd aangeboord. Loop de Arkelsedijk op tot de Lingebrug. Aan de overzijde van de Linge zie je een rond gebouw. Dat is de Rotonde, het voormalige directie- en ontvangstgebouw van De Vries Robbé. Het rijksmonument, dat uit 1941 stamt, is in 1996 overgebracht van zijn oorspronkelijke plaats op de andere oever. Het is een van de weinige overblijfselen van het staalbedrijf.
24. Loop terug over de Arkelsedijk naar de kruising met het Paardenwater. Rechtsaf naar de rotonde. Op de rotonde linksaf, de Concordiaweg die over het water voert. De weg gaat over in Nieuwe Hoven en voert over een spoorweg. Waar rechts de Kleine Haarsekade begint, sla je linksaf een voetpad in. Dit komt uit op een straat genaamd Plantsoen. Wij lopen naar Plantsoen 13, het landhuis dat **Machiel Constandse**, vertegenwoordiger van De Vries Robbé in Nederlands-Indië, liet bouwen.
25. Loop het Plantsoen helemaal uit. Het gaat met een bocht naar rechts over in het Lindelaantje. Kort daarna linksaf, een pad dat leidt naar het treinstation en het busstation Gorinchem.